

PÕLTSAMAA KOOSTÖÖPIIRKONNA ÜLDPLANEERINGUTE ANALÜÜS.

**Põltsamaa
linn**

**Põltsamaa
vald**

**Pajusi
vald**

**Puurmani
vald**

**Kolga-Jaani
vald**

**Kõo
vald**

**Imavere
vald**

OÜ Hendrikson & Ko
Raekoja Plats 8
51004 TARTU
Tel 740 9800 faks 740 9801
hendrikson@hendrikson.ee
www.hendrikson.ee

Hendrikson & Ko

Tartu 2010

2 Töö nr 1330/10. Põltsamaa koostööpiirkonna üldplaneeringute analüüs.
Seletuskiri

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Ülevaade koostatud ja koostatavatest üldplaneeringutest	7
2. Omavalitsuste koostööpotentsiaal üldplaneeringutes	9
2.1. Lokaalse tasandi keskused, olulisemad tõmbekeskused ja omavalitsuste koostööpotentsiaal analüüsi koostamise perioodil	17
3. Ülevaade üldplaneeringutega kavandatud olulisematest arengutest	21
4. Ülevaade üldplaneeringute asjakohasusest	27
5. Kokkuvõte	33

4 Töö nr 1330/10. Põltsamaa koostööpiirkonna üldplaneeringute analüüs.
Seletuskiri

Sissejuhatus

Käesolev dokument on koostatud koostöös Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Pajusi, Puurmani, Kolga-Jaani, Kõo ja Imavere vallaga. Nimetatud omavalitsused moodustavad Põltsamaa koostööpiirkonna. Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla vahel on juba sõlmitud koostööleping, millega on sätestatud koostöö erinevates valdkondades.

Põltsamaa koostööpiirkonna üldplaneeringute analüüsi koostamise eesmärk on analüüsida omavalitsuste üldplaneeringuid, et välja selgitada, **kuidas üldplaneeringutega kavandatu toetab ja mõjutab koostööpiirkonna kui terviku arengut**. Samuti on koostatud dokument abimaterjaliks omavalitsustele kehtivate üldplaneeringute ülevaatamisel ning uue planeeringu koostamise vajaduse väljaselgitamisel.

Analüüs on läbi viidud 2010 aasta kevad-suvel projekti „**Põltsamaa linna ning ümbritsevate valdade baasil koostööpiirkonna loomine täiendavate ühiste avalike teenuste pakkumiseks ning teenuste kvaliteedi tõstmiseks**“ raames. Analüüsi koostamist on finantseerinud Norra EMP finantsmehhanism.

Analüüsi raames on antud ülevaade koostatud üldplaneeringute koostamise ajalisest perioodist, koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste koostööpotentsiaalset, üldplaneeringutega kavandatud olulisemast arengutest ning üldplaneeringute asjakohasusest. Kuna valdav osa üldplaneeringutest on koostatud üheksakümnendate lõpuperioodil (lahenduse väljatöötamine enamikel juhtudel 1997-98 ja kehtestamine 1998 aastal), erineb tänane tegelik olukord ning areng mõnevõrra üldplaneeringutega kavandatud. Tulenevalt lähteülesandest on analüüsi koostamisel keskendunud eelkõige üldplaneeringutega kavandatule – kus asusid üldplaneeringu koostamise perioodil lokaalse tasandi keskused ja milliseid teenuseid seal pakuti, millised olid olulisemad suuremad tõmbekeskused (maakonnakeskus, lähimad linnad), millised olid koostöösuhted ja koostööpotentsiaal üldplaneeringute koostamise perioodil jne.

Vähemal määral on kajastatud tänapäevast olukorda analüüsi koostamise perioodil – kas lokaalse tasandi keskused on säilitanud oma endise positsiooni ning millised on muutused seal pakutavate teenuste osas (nt haridusvõrgu ümberkorraldamine, asutuste sulgemine), kas on rajatud täiendavaid turismiobjekte jne.

Analüüsi tulemused on koondatud käesolevasse köitesse „Põltsamaa koostööpiirkonna üldplaneeringute analüüs“. Analüüsi läbiviimise lihtsustamiseks on koostatud Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Pajusi, Puurmani, Kolga-Jaani, Kõo ja Imavere valla territooriumi hõlmav ühine koondkaart mõõtkavas 1: 60 000. Kaart kajastab koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste üldplaneeringutega kavandatud arenguid (kavandatud elamu-, äri-, tootmis-, puhkema jne) ning punktobjektidena olulisemaid sotsiaalobjekte (haridus-, kultuuri-, spordiobjektid jne) ja kaubandus- ja teenindusettevõtete asukohti. Koondkaart ei sisalda üldise mõõtkava tõttu kogu omavalitsuste üldplaneeringute lahendust ja planeeringukaartidel kajastatud infot.

Joonis 1. Põltsamaa koostööpiirkonna asukoha skeem

1. Ülevaade koostatud ja koostatavatest üldplaneeringutest

Kõigil Põltsamaa koostööpiirkonda kuuluvatel omavalitsustel on olemas kehtiv üldplaneering. Uue üldplaneeringu koostamise algatasid 2007. aastal Puurmani ja Põltsamaa vald ning 2010. aasta kevadperioodil Kolga-Jaani vald.

Puurmani valla üldplaneering kehtestati 2010. aasta maikuuks, seega on analüüsi koostamisel aluseks võetud 2010. aastal kehtestatud üldplaneering.

Kolga-Jaani valla üldplaneeringu koostamise protsess on küll algatatud, kuid lahenduse väljatöötamisele ei ole veel asutud.

Põltsamaa valla koostatava üldplaneeringu lahenduse väljatöötamine on üldplaneeringu koostamise protsessi algetapis peatunud seoses Järva, Jõgeva ja Tartu maakonnaplaneeringute teemaplaneeringu „Põhimaantee nr 2 (E263) Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa trassi asukoha täpsustamine km 92,0-183,0“ koostamisega, kuna valla ruumiliste arengusuundade kujundamine ja planeeringulahenduse väljatöötamine (sh asustuse suunamine ning äri- ja tootmisettevõtete asukoha valik) sõltub suuresti lõplikust trassi asukoha valikust. Seetõttu on koostööpiirkonna analüüsi koostamisel Põltsamaa valla ja Kolga-Jaani valla puhul lähtutud kehtivatest üldplaneeringutest (1998).

Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Pajusi ja Kolga-Jaani valla üldplaneeringute lahenduse väljatöötamine on toimunud aastatel 1997-98 ning kehtestamine 1998, Pajusi valla üldplaneering 1999. aastal. Üsna samasse perioodi jääb ka Kõo valla üldplaneeringu koostamine, mille lahenduse väljatöötamine toimus küll 2000-2001 aastal, kuid planeering kehtestati alles 2007. aastal muutmata kujul. Üheksakümnendate lõpuperioodil koostatud üldplaneeringud kajastavad omavalitsuste arenguprognose ja -perspektiive 10-15 aasta jooksul, annavad põhjaliku ülevaate planeeritavast alast (olemasoleva olukorra kirjeldus ja lähtesituatsioon) ning sisaldavad ulatuslike väljavõtteid juba muutunud ja kehtetutest seadustest.

Hilisemal perioodil, 2007. ja 2010. aastal, on koostatud vastavalt Imavere ja Puurmani valla üldplaneeringud, kus kajastamist leiavad nii valla ruumilise arengu põhimõtted kui maa- ja veealade kasutamise- ja ehitustingimused.

Kokkuvõtlik ülevaade koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste üldplaneeringute koostamise ajast, koostajast ning kasutatud alusmaterjalidest on esitatud Tabelis 1. Koostatud üldplaneeringud.

Tabel 1. Koostatud üldplaneeringud

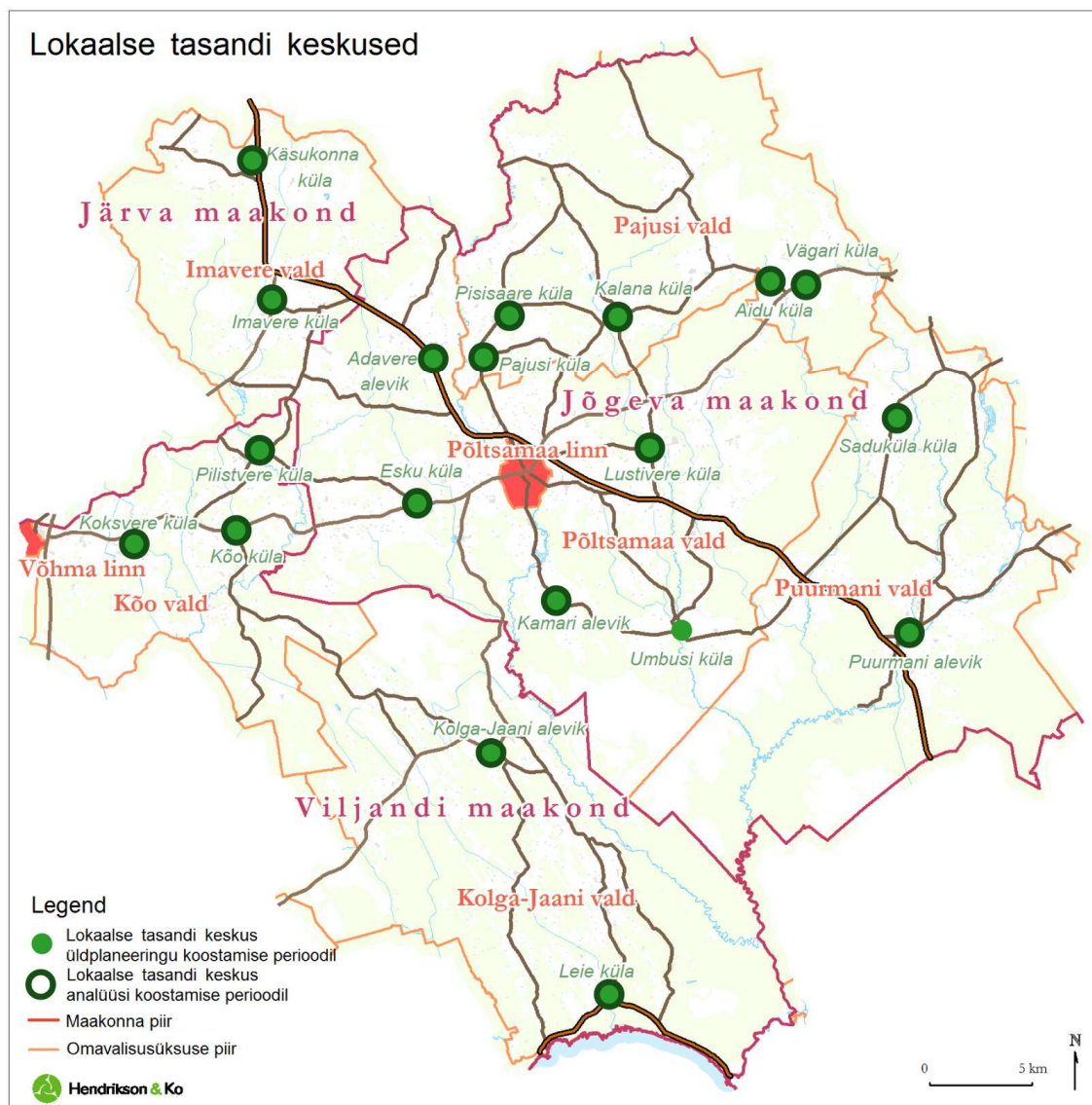
Omaavalitsus	Üldplaneeringu kehtestamise aeg	Planeeringulahenduse väljatöötamise aeg	Üldplaneeringu koostaja	Kasutatud kaardi-programm	Kasutatud aluskaart
Põltsamaa linn	1998	Hetkeolukorda on käsitletud 1997. aasta seisuga. Lahenduse väljatöötamine 1997-98.	AS Entec	MapInfo	Mustvalge põhikaart rasterina
Põltsamaa vald	1998	Hetkeolukorda on käsitletud 1997. aasta seisuga. Lahenduse väljatöötamine 1997-98.	AS Entec	MapInfo	Mustvalge põhikaart rasterina
Puurmani vald	2010	Alusmaterjaliks Puurmani valla arengukava 2007-2020 ja tegevuskava 2007-2010. Lahenduse väljatöötamine 2007-2009.	REIB OÜ	AutoCad	Andmed puuduvad
Imavere vald	2007	Lahenduse väljatöötamine 2005-07.	Aarens Projekt OÜ	MicroStation	Põhikaart vektorina
Pajusi vald	1999	Hetkeolukorda on käsitletud 1997. aasta seisuga. Lahenduse väljatöötamine 1997-98.	AS Entec	MapInfo	Mustvalge põhikaart rasterina
Kolga-Jaani vald	1998	Hetkeolukorda on käsitletud 1997-98. aasta seisuga. Lahenduse väljatöötamine 1997-98.	AS Entec	MapInfo	Mustvalge põhikaart rasterina
Kõo vald	2007	Hetkeolukorda on käsitletud 2000. a seisuga. Lahenduse väljatöötamine 2000-2001.	AS Entec	MapInfo	Mustvalge põhikaart rasterina

2. Omavalitsuste koostööpotentsiaal üldplaneeringutes

Põltsamaa koostööpiirkonda kuuluvatest omavalitsustest asuvad Jõgeva maakonnas Põltsamaa linn ning Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani vald, Viljandi maakonnas Kolga-Jaani ja Kõo vald ning Järva maakonnas Imavere vald. Koostööpiirkonna keskuseks on Põltsamaa linn, mis asub Tartust 59 km, Jõgevast 30 km, Viljandist 55 km ja Võhmast 26 km kaugusel. Koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste administratiivkeskused asuvad Põltsamaa linnast järgmiselt: Puurmani valla keskus Puurmani 20 km, Pajusi valla keskus Kalana 10 km, Kolga-Jaani keskus Kolga-Jaani 20 km, Kõo valla keskus Kõo 16 km ning Imavere valla keskus Imavere 20 km kaugusel. Põltsamaa valla administratiivkeskus asub Põltsamaa linnas.

Omavalitsuste geograafiline asukoht, kaugus maakonnakeskustest ja suurematest linnadest ning teedevõrk on mõjutanud ja mõjutavad ka tänapäev piirkonna koostöösuhteid ja –võimalusi.

Üldplaneeringute koostamise perioodil olid omavalitsustes väljakujunenud toimivad, **lokaalse tasandi keskused** valdavalt endiste kolhoosikeskuste baasil. Keskuse kujunemisele ja kasvamisele aitas kaasa sinna kolhoosiaegadel suunatud sotsiaalne ja tehniline infrastruktuur – kool, lasteaed, rahvamaja, raamatukogu, kauplus, väljaehitatud vee- ja kanalisatsioonivõrk. **Üldplaneeringud toetavad lokaalse tasandi keskuste jätkuvat arengut**, sh haridusvõrgu säilimist, eesmärgil tagada esmatarbeteenuste kättesaadavuse valla erinevates piirkondades. Oluliseks on seda peetud eelkõige territooriumilt suurte omavalitsuste puhul, nt Põltsamaa vald. Lokaalse tasandi keskuste jätkusuutlikkuse tagamiseks on üldplaneeringutega kavandatud keskuste (või osade keskuste) tihenemist ja laienemist uute elamumaade planeerimise ning sotsiaal- ja teenindussfääri täiendava suunamisega. Üldplaneeringu koostamise perioodil väljakujunenud lokaalse tasandi keskustest annab põhjalikuma ülevaate Tabel 2. Omavalitsuste koostööpotentsiaal üldplaneeringutes (üldplaneeringute koostamise perioodil) ning Skeem 1. Lokaalse tasandi keskuste paiknemine.

Skeem 1. Lokaalse tasandi keskuste paiknemine

Üldplaneeringuid analüüsid selgus, et lisaks lokaalse tasandi keskustele **omasid omavalitsuste arengus ja koostöös olulist tähtsust suuremad linnad või maakonnakeskused, vähemal määral ka naaberomavalitsuste lokaalse tasandi keskused**, olles tihti just **oluliseks tõmbekeskuseks** kogu valla (või osa valla) kui haldusüksuse tasandil.

Üldplaneeringutest selgus, et Põltsamaa linna mõju piirkondliku tõmbekeskusena ületas maakonnapiire, olles oluliseks tõmbekeskuseks eelkõige Põltsamaa valla, Pajusi valla Pisisaare-Pajusi piirkonna ning Kolga-Jaani valla Kolga-Jaani piirkonna jaoks sinna koondunud ja pakutavate teenuste tõttu – linnas asusid valitsus- ja haridusasutused (sh kutseharidus), kultuur- ja vaba aja veetmise võimalused, kaubandus- ja teenindusasutused ning üldtuntud turismiobjektid. Pajusi valla Vägari-Aidu piirkonna jaoks omas olulist tähtsust tõmbekeskusena Jõgeva linn tulenevalt geograafilisest asukohast, töökohtade ja haridusasutuste paiknemisest jne. Kolga-Jaani valla Leie piirkonna jaoks aga Tartu ja Viljandi linn (paiknemine Tartu-Viljandi maantee ääres). Imavere valla jaoks olid olulised tõmbekeskused Põltsamaa ja Paide, samuti Türi, Adavere, Koigi, Võhma, aga ka Tartu ja Tallinn. Kõo valla jaoks oli

oluline tõmbekeskus Võhma linn selle läheduse (10 km Kõo külast) tõttu, mis tagas teenuste hea kättesaadavuse.

Puurmani valla üldplaneering lokaalse tasandi keskuste ja tõmbekeskuste teemat konkreetset ei käsitle. Küll võib tulenevalt arengu suunamisest ja maakasutuse kavandamisest eeldada, et üldplaneeringu koostamise perioodil (2007-2010) toimisid lokaalse tasandi keskustena Puurmani ja Saduküla.

Üldplaneeringud toetavad omavalitsustevahelist koostööd erinevate valdkondade lõikes - sotsiaal- ja teenindussfääri arendamine, turvalisuse tagamine, ettevõtluse, transpordi ja keskkonnakaitse korraldamine, ühise turismikontseptsiooni koostamine. Haridus-, kultuuri-, kaubandus- ja teenindussektoris täitis Põltsamaa linn olulist osa kogu piirkonna arengus juba üldplaneeringute koostamise perioodil. Põltsamaa linna üldplaneeringus rõhutatakse olemasoleva koolivõrgu ja huvihariduse säilitamise ja edasiarendamise vajadust, mis kujundaks Põltsamaa linnast piirkonna hariduskeskuse, noorte huvitegevuskeskuse, rahvahariduse keskuse ja vabariikliku täiendkoolituskeskuse.

Turismialase kontseptsiooni koostamise vajadust ja olulisust koostöös naaberomavalitsustega toovad esile Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Pajusi ja Kõo valla üldplaneeringud. Samas turismialase koostöö olulisust ja vajalikkust on rõhutanud kõik koostööpiirkonda kuuluvad omavalitsused, kusjuures tulenevalt omavalitsuse geograafilisest asukohast ja juba väljakujunenud olulisest tõmbekeskusest, võivad koostööpartnerid (omavalitsused) erineda. Imavere vald, kuuludes Süda-Järvamaa piirkonda, on turismialases koostöös pidanud oluliseks koostööd eelkõige Süda-Järvamaa ja Järvamaa piires. Põltsamaa linn näeb turismialase koostöö vajalikkust ja potentsiaali (lisaks koostööle Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani vallaga) ka Jõgeva, Paide ja Viljandi maakondade keskustega. Kõo valla üldplaneering rõhutab samuti koostöö olulisust ja vajalikkust turismikontseptsiooni koostamisel ja ühise tegutsemise lepingu raames (piirkonna ühiste huvide esindamise eesmärgil), seda eelkõige Suure-Jaani valla ja Võhma linnaga.

Üldplaneeringute koostamise perioodil oli koostööleping sõlmitud Põltsamaa linna ja Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani valla poolt sotsiaal- ja teenindussfääri ning turvalisuse tagamiseks. Koostöölepingut on hiljem täiendatud ühisveevärgi ja kanalisatsiooni, ettevõtluse ja turisminduse valdkonna osas.

Ülevaade üldplaneeringute koostamise perioodil väljakujunenud lokaalse tasandi keskustest ja seal pakutavatest teenustest ning sotsiaalsest ja tehnilisest infrastruktuurist on esitatud Tabelis 2. Omavalitsuste koostööpotentsiaal üldplaneeringutes (üldplaneeringute koostamise perioodil).

Tabel 2. Omavalitsuste koostööpotentsiaal üldplaneeringutes (üldplaneeringute koostamise perioodil)

Omavalitsus	Keskus ja keskus pakutav teenus	Koolivõrk ja huviharidus	Muu sotsiaalne infrastruktuur	Turism ja puhkemajandus, spordirajatised	Toetav teedevõrk ja ühis-transport	Koostöövõimalused naaberomavalitsustega
Põltsamaa linn	<p>Linna pakutav teenus: avalik teenus (linnaomavalitsus), haridus, kultuur, sport, vaba aeg, kaubandus-teenindus, arstiabi</p> <p><u>Puuduv teenus üldplaneeringu koostamise perioodil:</u> teatud liiki sotsiaalteenus (haigekassa, pensioniamet), majutus</p> <p>Põltsamaa linna - maakonna läänepiirkonna tõmbekeskus. Põltsamaa linna mõju piirkonna keskusena ületab Põltsamaa valla piire. Koostöölepinguga on üldplaneeringu koostamise perioodil sõlmitud koostöö Põltsamaa linn ning Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani valla vahel. Põltsamaa linna olulisust tõmbekeskusena kajastavad Põltsamaa valla, Pajusi (Pisisaare-Pajusi piirkonna mõistes) ja Kolga-Jaani valla (Kolga-Jaani piirkonna mõistes) üldplaneeringud.</p>	<p>Gümnaasium Muusikakool Spordikool Huvikool</p> <p>Toetab hariduse ja koolivõrgu säilitamist – Põltsamaa kui piirkonna hariduskeskus, noorte huvitegevuskeskus, rahvahariduse keskus ja vabariiklik täiendkoolituskeskus</p>	<p>Lasteaed (2) Kultuurimaja, Lauluväljak Raamatukogu Põltsamaa muuseum</p>	<p>Rohked haljasalad ja pargialad Supluskohad Spordirajatised Põltsamaa jõgi Teedevõrk ja geograafiline asukoht toetab turismi arengut</p>	<p>Toetav teedevõrk ja ühendus suuremate linnadega on väga hea.</p>	<p>Oluline turismialane koostöö Paide, Jõgeva ja Viljandiga. Koostöölepinguga kinnitatud koostöö Puurmani, Pajusi ja Põltsamaa vallaga sotsiaal- ja teenindussfääri ja turvalisuse tagamiseks. Koostöö naaberomavalitsustega koostada ühine turismi arengukontseptsioon</p>
Põltsamaa vald	<p>Valla erinevates piirkondades väljakujunenud lokaalse tasandi keskused olid: Adavere,</p>	<p>Põhikool (Adavere, Lustivere) Lasteaed-algkool</p>	<p>Lasteaed (Adavere, Kamari)</p>	<p>Lokaalse tähtsusega väiksemad</p>	<p>Toetav teedevõrk ja ühendus</p>	<p>Oluline turismialane koostöö</p>

	<p>Lustivere, Kamari, Esku ja Umbusi.</p> <p><u>Lokaalse tasandi keskustes pakutav teenus üldplaneeringu koostamise perioodil:</u> haridus, kaubandus-teenindus, kultuur, sport ja vaba aeg, arstiabi (perearst Adaveres)</p> <p>Administratiivkeskus asub Põltsamaa linnas. Põltsamaa linn on oluline tõmbekeskus valla jaoks kogu valla kui haldusüksuse tasandil, kuna linna asend valla ja seda läbivate teede suhtes on tsentraalne.</p>	<p>(Esku) Algkool (Kamari) Põltsamaa Kodu- ja Põllutöökool (täiend- ja ümberõpe) (Väike-Kamari) Huvi-, muusika- ja spordikooli teenuseid pakub Põltsamaa linn</p>	<p>Hooldekodu (Lustivere, Võisiku) Kultuurimaja (Lustivere, Adavere) Raamatukogu (Adavere, Esku, Lustivere) Muuseum (Võhanõmme)</p>	<p>puhkealad valla erinevates piirkondades. Turismiettevõtted puuduvad, potentsiaal turismitaludel (tegutseb 1).</p>	<p>Põltsamaa linna ja teiste suuremate tõmbekeskustega on väga hea. Ühistranspordi ühendus hea linna tasandil, valla erinevate piirkondade varustatus ühistranspordiga pigem rahuldav kui hea, korrigeerimist vajavad ajagraafikud</p>	<p>naaberomavalitustega. Koostöölepinguga kinnitatud koostöö Puurmani, Pajusi ja Põltsamaa linnaga sotsiaal- ja teenindussfääri ja turvalisuse tagamiseks. Koostöös naaberomavalitustega koostada ühine turismi arengukontseptsioon</p>
<p>Puurmani vald</p>	<p>Tõmbekeskused valla tasandil on Puurmani ja Saduküla, olulisem neist on Puurmani, kus asub ka administratiivkeskus.</p> <p><u>Administratiivkeskuses pakutav teenus üldplaneeringu koostamise perioodil:</u> avalik teenus (vallavalitsus), haridus, kultuur, vaba aeg, kaubandus-teenindus, arstiabi (perearst)</p>	<p>Gümnaasium (Puurmani) Põhikool (Saduküla) Tegutseb Põltsamaa muusikakooli Puurmani osakond</p>	<p>Lasteaed (Puurmani) Spordi- ja kultuurimaja (Puurmani)</p>	<p>Pargid, külaplatsid, haljasalad, toimiv turismitalu.</p>	<p>Puurmani aleviku ühendus suuremate tõmbekeskustega Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee kaudu on hea</p>	<p>Toetab koostööd naaberomavalitustega eelkõige ettevõtluse arengu, keskkonnakaitselise, transpordi jne korraldamise lahendamiseks. Koostöölepinguga kinnitatud koostöö</p>

						Puurmani, Pajusi ja Põltsamaa vallaga sotsiaal- ja teenindussfääri ja turvalisuse tagamiseks
Imavere vald	<p>Lokaalse tasandi tõmbekeskused on Imavere ja Käsukonna, <u>olulisem neist on Imavere</u>, kus asub ka administratiivkeskus.</p> <p><u>Administratiivkeskuses pakutav teenus üldplaneeringu koostamise perioodil</u>: avalik teenus (vallavalitsus), haridus, kaubandus-teenindus, kultuur, sport ja vaba aeg, arstiabi (perearst).</p> <p>Olulised tõmbekeskused kogu valla kui haldusüksuse jaoks on eelkõige maakonnakeskus Paide, samuti Põltsamaa, Türi ja Võhma linnad ning Adavere ja Koigi.</p>	Põhikool (Imavere)	Lasteaed (Imavere) Muuseum Huvikeskus ja kultuurimaja (Imavere, Käsukonna) Raamatukogu (Imavere, Käsukonna) Spordisaal (Imavere)	Kõrge turismipotent- siaal eelkõige Eistvere piirkonnas, samuti kultuuri ja ajaloo seostud objektid. ÜP toetab turismivõrgusti ku välja-arendamist	Toetav teedevõrk Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa ja Imavere-Viljandi-Karksi-Nuia maanteede näol.	Kuulub Süda-Järvamaa koostööpiirkonda. Oluline eelkõige turismi arendamisel koostöö Süda-Järvamaa ja Järvamaa piires
Pajusi vald	<p>Lokaalse tasandi tõmbekeskused on nii administratiivkeskus Kalana, kui erinevaid teenuseid pakkuvad piirkondlikud keskused Pisisaare, Pajusi, Vägari ja Aidu.</p> <p><u>Administratiivkeskuses pakutav teenus üldplaneeringu koostamise</u></p>	Algkool (Pisisaare)	Lasteaed- algkool (Aidu) Rahvamaja (Pajusi) Raamatukogu (Pisisaare, Aidu, Tapiku)	Looduslikud tingimused turismi arendamiseks ja puhkekohtade loomiseks on head –	Vald asub Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee mõjupiirkonnas. Ühistranspord	Oluline koostöö naaberomavalitustega nii sotsiaalsfääris (Põltsamaa linn), korrakaitse alase töö

	<p><u>perioodil</u>: avalik teenus (vallavalitsus), kaubandus.</p> <p>Oluline tõmbekeskus Pisisaare-Pajusi piirkonna jaoks on Põltsamaa linn ja Adavere alevik, Vägari-Aidu piirkonna jaoks aga Jõgeva linn</p>			<p>Põltsamaa jõgi, Kebjamäe ümbrus, Vägari veehoidla, Tapiku park jt</p>	<p>i kasutamise võimalused on head eelkõige maantee äärsetes piirkondades</p>	<p>organiseerimises (Põltsamaa linn ning Põltsamaa ja Puurmani vald), turismi arendamisel (Põltsamaa vald ja naaberomavalitsused). Sõlmitud koostöölepe eelnimetatud omavalitsustel. Koostöös naaberomavalitustega koostada turismikontseptsioon</p>
<p>Kolga-Jaani vald</p>	<p>Vallas on välja kujunenud kaks lokaalse tasandi tõmbekeskust – Kolga-Jaani ja Leie. Olulisem neist on <u>Kolga-Jaani</u>, kus asub ka administratiivkeskus.</p> <p><u>Administratiivkeskuses pakutavad teenused</u>: avalik teenus (vallavalitsus), kaubandus-teenindus, haridus, arstiabi (perearst), kultuur, sport ja vaba aeg</p> <p>Oluline tõmbekeskus Kolga-Jaani</p>	<p>Põhikool (Kolga-Jaani, Leie)</p>	<p>Lasteaed (Kolga-Jaani, Leie) Rahvamaja Raamatukogu (Kolga-Jaani, Leie, Meleski, Oiu)</p>	<p>Looduslikud tingimused, piirnemine Vörtsjärvega ja vooluveekogud soodustavad turismi arengut</p>	<p>Arengut soodustavaks teguriks on Viljandi-Tartu ja Viljandi-Põltsamaa maantee kulgemine läbi valla territooriumi. Ühistranspordikorraldus valla tasandil on ebapiisav,</p>	<p>Oluline koostöö naaberomavalitustega eelkõige sotsiaalsfääris, samuti turismi arendamine eelkõige Vörtsjärve piirkonna omavalitsustega</p>

	piirkonna jaoks on Põltsamaa linn seal pakutavate teenuste tõttu ning Leie piirkonna jaoks Tartu ja Viljandi linnad mugavama ühistranspordikorralduse ja linnades pakutavate teenuste tõttu.				paremini on ühistranspordiga varustatud Leie piirkond	
Kõo vald	<p>Lokaalse tasandi tõmbekeskused on Kõo, Pilistvere ja Koskvere. Olulisem neis on Kõo, mis on ka administratiivkeskus.</p> <p><u>Administratiivkeskuses pakutavad teenus üldplaneeringu koostamise perioodil:</u> kultuur, arstiabi (perearst), vaba aeg</p> <p>Üldplaneering toetab lokaalse tasandi keskuste edasiarendamist, sh sinna täiendava sotsiaalse infrastruktuuri suunamist, ning keskuste baasil turismipunktide väljaarendamist.</p> <p>Oluline tõmbekeskus kogu valla kui haldusüksuse jaoks on Võhma linn</p>	Põhikool (Kõo) Huvihariduse omandamise võimalused kesised.	Lasteaed (Kõo) Rahvamaja (Pilistveres, viksemad saalid ka Kõos ja Pilistveres) Raamatukogu (Pilistvere, Kõo, Koskveres laenutuspunkt) Hooldekodu (Pilistvere) Sotsiaalimaja (Kõo)	Puhkepiirkonna oma olulist osa valla lõunaosa oma looduslähedase ja huvitava maastikuga. Looduslikud tingimused on soodustavaks teguriks mitmekülgsed puhkevõimaluste arendamiseks. Toetab valla turismi arengukontseptsiooni koostamist koostöös naaberomavalitustega	Arengut soodustavaks teguriks on valda läbiv teedevõrk Imavere-Viljandi-Karksi-Nuia ja Võhma-Põltsamaa maantee näol	ÜP toetab koostööd naaberomavalitustega, seda nii turismikontseptsiooni koostamisel (täpsustamata omavalitsused) kui nt ühise tegutsemise lepingu raames (Suure-Jaani vald ja Võhma linn) piirkonna ühiste huvide esindamise eesmärgil nii maakonna kui riiklikul tasandil.

2.1. Lokaalse tasandi keskused, olulisemad tõmbekeskused ja omavalitsuste koostööpotentsiaal analüüsi koostamise perioodil

Alljärgnev lühiülevaade analüüsi koostamise perioodil (kevad-suvi 2010) toimivatest lokaalse tasandi keskustest, olulisematest tõmbekeskustest ning omavalitsuste koostööpotentsiaalidest on koostatud koostöös kohalike omavalitsustega omavalitsuste poolt edastatud andmetele tuginedes.

Valdav osa üldplaneeringute koostamise perioodil toimunud lokaalse tasandi keskustest toimivad keskustena ka analüüsi koostamise perioodil. Toimunud on mõningad muudatused keskustes pakutavate teenuste osas ning arendustegevuses – nt keskuse positsioon on nõrgenenud rahvaarvu vähenemise tõttu, teenuste kättesaadavus on halvenenud (postkontori, kaupluse sulgemine) või tugevnenud elamu- ja tootmispindade täiendava arendamise ja sotsiaalteenuse (avaliku internetipunkti, päevakeskuse avamine) suunamise tõttu.

Põltsamaa valla mitmed lokaalse tasandi keskused on jätkuvalt arenenud ning nende positsioon keskustena tugevnenud - Lustiveres on täiendavalt väljaarendatud elumumaad, Adaveres ja Kamaris on toimunud tootmisterritooriumite täiendav arendamine. Koolid, kultuurimajad, raamatukogud jne on säilinud ja tagavad teenuste kättesaadavuse elukoha lähedal ka tänapäeval. Toimunud on haridusasutuste reorganiseerimine, mille tulemusena on tekkinud uued koolitüübid – Lustivere lasteaed-põhikool, Adavere lasteaed-põhikool ning Esku-Kamari Kool (algkool koos lasteaiaga). Keskustes on avatud avalikud internetipunktid, mis leiavad üha enam aktiivsemat kasutust.

Lokaalse tasandi keskustest on oma positsiooni keskustena kaotanud Umbusi – vähenenud on rahvaarv ning viimastel aastatel huvi arendustegevuse osas puudub.

Pajusi valla lokaalse tasandi keskused on säilitanud oma positsiooni keskustena. Enam on arenenud Kalana, mis on kujunenud nn tööstuskülaks. Koolid, raamatukogu ja rahvamaja on säilinud, pakkudes haridus- ja kultuuriteenust ka tänapäeval. Pisisaare algkool on ümber kujundatud lasteaed-alkkooliks. Analoogselt naabervaldadega on toimunud mõningane muutus keskustes pakutavate teenuste osas – postkontorite sulgemine, internetipunktide avamine jne. Väljaarendatud või arendamisel on mitmed puhkealad-turismiobjektid valla erinevates piirkondades.

Puurmani valla lokaalse tasandi keskused on Puurmani ja Saduküla. Keskuste positsioon aastatega tugevneb – keskustesse suunatakse täiendavalt avaliku teenust, toimunud on arendustegevuse elavnemine, rajatud on noortekeskused nii Puurmanis kui Sadukülas. Välja on ehitatud sotsiaalkorterid riskirühma kuuluvatele elanikele. Puurmani lasteaed on laienenud ning avatud kolmas lasteaiarühm. Kavandatud (2011. aastal) on rajada Puurmani vabaajakeskus, kus saavad uued ruumid kultuurimaja ja raamatukogu. Samasse ehitatakse ka spordisaal. Haridusasutused on säilinud, kuid kavandatakse Saduküla põhikoolide reorganiseerimist – moodustatakse Saduküla algkool-lasteaed. Vaatamisväärsus ja üks oluline turismiobjekt vallas on Puurmani mõisa hoone, mida käesolevaga restaureeritakse. Alam-Pedja looduskaitsealal on sobilikud tingimused loodusturismi korraldamiseks.

Kõo vallas toimivaid lokaalse tasandi keskustena Kõo, Pilistvere ja Koskvere. Säilinud on seal seni pakutav teenus – toimiv kool, avalik ja sotsiaalteenus jne.

Imavere vallas toimivad lokaalse tasandi keskustena jätkuvalt Imavere ja Käsukonna. Tegevust jätkavad kool, lasteaed, kultuurimajad ja raamatukogud jne.

Imaveres on toimunud täiendav tootmisterritooriumite väljaarendamine. Vähemal määral on väljaarendatud ka elamumaad, kuid elamispindade osas valitseb siiski defitsiit.

Kolga-Jaani vallas toimivad lokaalse tasandi keskustena jätkuvalt Kolga-Jaani ja Leie. Keskustes pakutavate teenuste osas muudatusi ei ole ning keskuste positsioon on aastatega tugevnenud.

Ka **oluliste tõmbekeskuste osas olulisi muudatusi ei ole toimunud.** Põltsamaa linn omab olulist tähtsust tõmbekeskusena eelkõige linnalähedaste piirkondade jaoks (vaata Skeem 2. Olulised tõmbesuunad) – Kamari, Lustivere, Kalana, Pajusi-Pisisaare, Adavere, Esku, samuti Imavere, Pikknurme; Kõo ja Pisisaare ning Kolga-Jaani piirkonna jaoks. Imavere valla jaoks on oluline tõmbekeskus eelkõige maakonnakeskus Paide, kuna Paidega on tagatud mugavam ühistranspordiühendus, seal paiknevad töökohad, haridusasutused jne. Just Imavere ja Põltsamaa vaheline halb ühistranspordikorraldus on takistavaks teguriks Põltsamaa linna poolt pakutavate teenuste tarbimisel.

Oluliste tõmbekeskuste kujunemisele aitab kaasa pakutavate teenuste hulk ja kvaliteet, hea ühistranspordikorraldus ning teedevõrk. Nt Kõo valla Kõo ja Pilstvere piirkonnad omavad paremat ühistranspordiühendust Põltsamaaga (mitte Võhmaga), mistõttu elanikkond tarbib enam Põltsamaa linna poolt pakutavaid teenuseid. Koskvere piirkond omab paremat transpordiühendust aga Võhmaga, mistõttu selle piirkonna elanikkond on enam seotud Võhma kui Põltsamaaga.

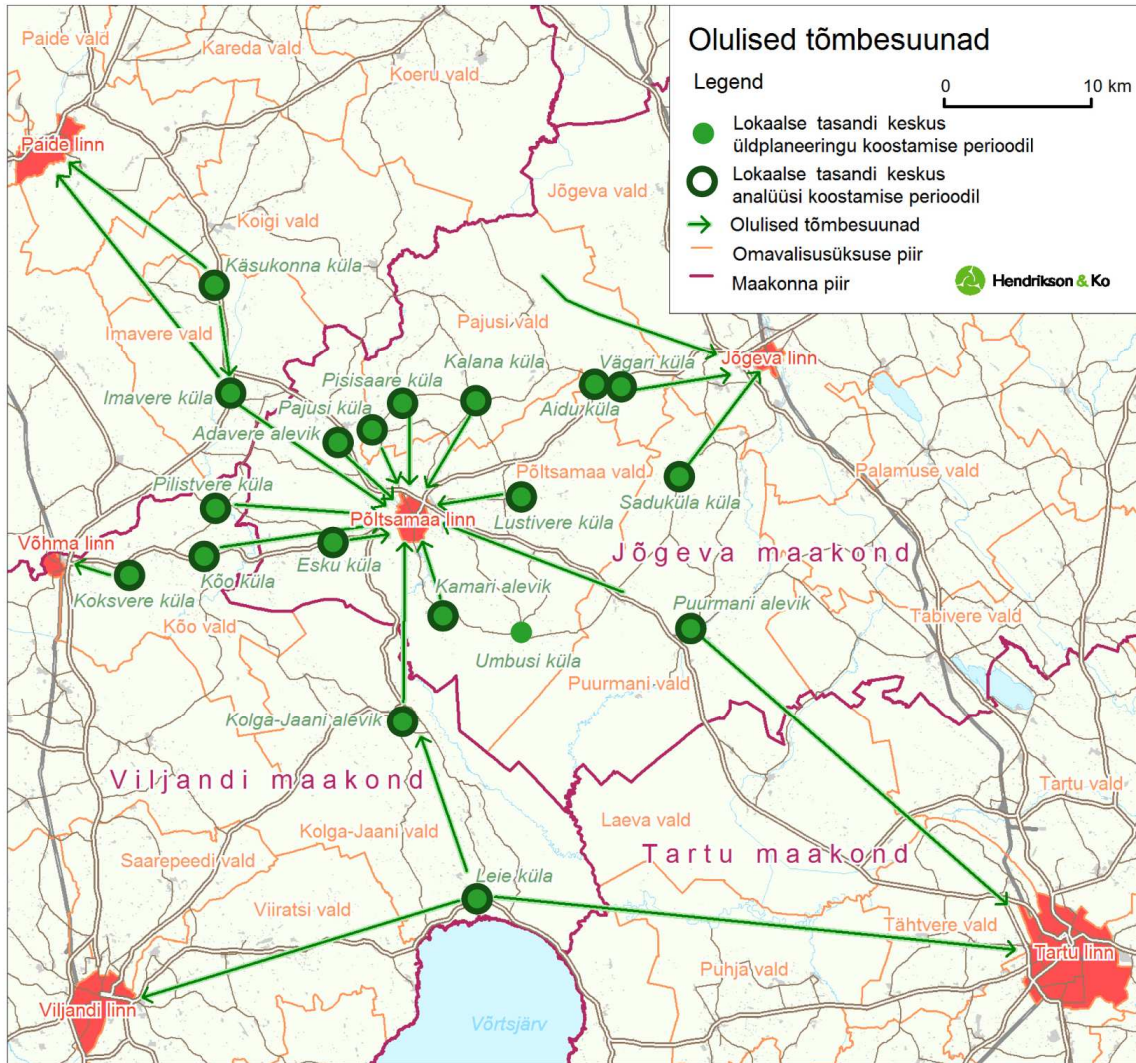
Valla erinevate piirkondade jaoks võivad tõmbekeskused seega olla erinevad, tulenevalt piirkonna (küla) **geograafilisest asukohast, teedevõrgust ja ühistranspordi kättesaadavusest.** Pajusi valla Pajusi-Pisisaare piirkond on seotud Põltsamaaga selle läheduse, seal paiknevate töökohtade ja pakutavate teenuste tõttu. Vägari-Aidu piirkond enam seotud Jõgevaga, kus samuti asuvad töökohad ja erineva teenused.

Geograafilisest asukohast ja teedevõrgust tulenevalt on Jõgeva oluline tõmbekeskus ka Puurmani valla Saduküla piirkonna jaoks, Puurmani aleviku jaoks on tõmbekeskusteks eelkõige Tartu ning Pikknurme jaoks Põltsamaa.

Kolga-Jaani piirkond omab pärast teedevõrgu rekonstrueerimist head ühendust Põltsamaa linnaga, kuid viimastel aastatel on Põltsamaa kõrval oluliseks tõmbekeskuseks kujunenud ka Viljandi. Leie piirkond on jätkuvalt seotud eelkõige Tartu ja Viljandiga.

Koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste koostöösuhteid kinnitavad mitmed sõlmitud koostöölepped ja –lepingud ning ühised arengukavad.

Põltsamaa linn ning Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi vallad on koostanud ühise turismi arengukava „4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013“, mis sisaldab ka ühist tegevuskava ning jäätmekava „Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa valla ning Põltsamaa linna jäätmekava 2005-2009“. Samuti avati 2007. aastal Põltsamaa piirkondlik jäätmejaam.

Skeem 2. Olulised tõmbesuunad

20 Töö nr 1330/10. Põltsamaa koostööpiirkonna üldplaneeringute analüüs.
Seletuskiri

3. Ülevaade üldplaneeringutega kavandatud olulisematest arengutest

Üldplaneering on strateegiline arengudokument, mis suunab omavalitsuse ruumilist arengut ehk väljendab omavalitsuse ruumilise arengu suundumusi – kuidas ja kuhu toimub asustuse suunamine, kus toimub uute elamumaade arendamine (on see väljakujunenud asustusstruktuuri järgiv ja toetav), millised territooriumid jäävad äri- ja tootmisalaks (kas kasutusele võetakse ka uued alad või toimub eelkõige olemasolevate edasiarendamine), millised alad säilivad rohealadena ja looduslikena, millised jäävad täitma puhkefunktsiooni ja millised objektid omavad potentsiaali turismi sihtkohtadena jne. Alljärgnevalt on kajastatud kokkuvõtlik ülevaade koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste üldplaneeringutega kavandatud arengutest ning arengute ja maakasutuse suunamise mõjuteguritest.

Asustuse suunamine ja elamumaade kavandamine

Arengu kavandamine ja selle elluviimine on oluline omavalitsuse jätkusuutlikkuse tagamiseks, selle ruumiline suunamine keskkonna tasakaalustatud arenguks. Koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste üldplaneeringutega on kavandatud **täiendavalt elamumaad** eesmärgil tagada elanikkonna juurdekasv ja külade-alevike ja linna jätkusuutlik areng. Asustuse suunamisel on valdavalt järgitud juba väljakujunenud asustusstruktuuri – tihenevad ja laienevad lokaalsel tasandil väljakujunenud keskus(d), kuhu üldplaneeringuga antakse võimalus mitmekesise elamispinna valikuks (lubatud erinevate elamutüüpide rajamine). Omavalitsustes, kus on väljakujunenud mitu lokaalse tasandi keskust (nt Põltsamaa, Pajusi vald), toimub kas lokaalse tasandi olulisema keskuse tihenemine-laienemine (mis üldjuhul on ka administratiivkeskuseks), või suunatakse täiendavalt elamuarendust erinevatesse keskustesse. Nt Põltsamaa vallas kavandatakse täiendavalt elamumaad viiest keskusest kahes (Adaveres ja Eskus), Pajusi vallas kolmest keskusest ühes (Pisisaare), Kolga-Jaani vallas kahest keskusest ühes (Kolga-Jaani). See võib olla tingitud asjaolust, et mujal keskustes on täiendavaks elamuarenduseks vajalik maaressurss juba olemas ning üldplaneeringu koostamise perioodil puudus vajadus täiendava maaressursi planeerimiseks. Või on täiendava elamumaa kavandamisel arvestatud eelkõige olemasoleva sotsiaalse- ja tehnilise infrastruktuuri paiknemist (tiheneb ja laieneb infrastruktuuriga enamvarustatud keskus). Põltsamaa valla üldplaneeringuga on kavandatud valdav osa elamumaast aga Põltsamaa linnaga piirneval alal Mällikvere külas, rõhutades veel enam Põltsamaa linna tähtsust haridus- ja teeninduskeskusena.

Puurmani valla üldplaneeringuga on kavandatud elamumaad Puurmani alevikus vähesel määral. Uute elamumaade kavandamine on administratiivkeskust vähetoetav, kuna elamumaade ulatuslik kavandamine toimub Pedja ja Kaave jõe kaldaaladele, suunaga keskusest välja. Samas toetab üldplaneering Puurmani aleviku jätkuvat arengut sinna täiendava tootmis- ja ärimaa kavandamise ning avaliku teenuse suunamisega.

Ettevõtlikus ning äri- ja tootmiskaade kavandamine

Kaubandus- ja teenindussektoris täidab Põltsamaa linn vaieldamatult olulist osa kogu piirkonna arengus ja teenuste tarbimises. Seetõttu toetab linna üldplaneering jätkuvalt teenindussektori arengut täiendavate ärimaade kavandamise ning olemasolevate tootmiskaade intensiivsema kasutuselevõtmisega. Teenuste kättesaadavus ja töökohtade olemaolu on samavõrd tähtis piirkonna/omavalitsuse/keskuse arengu tagamiseks kui kasvav elanikkond. Analoogselt asustuse suunamise ja elamumaade kavandamisega, on valla üldplaneeringutes toimunud äri- ja tootmistegevuse suunamine ja kavandamine.

Koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste üldplaneeringud toetavad piirkonnas uute töökohtade loomist ning äri- ja tootmiskaade kavandamist

või olemasolevate intensiivsemat kasutuselevõtmist. Täiendavat ärimaad kavandatakse Põltsamaa linnas, Põltsamaa, Puurmani, Pajusi, Imavere ja Kõo vallas, valdavalt keskustes või logistiliselt heas asukohas (nt Kõo vallas Soomevere külas). Tootmismaade arendamisel rõhutatakse vajadust võtta esmalt kasutusele olemasolevad tootmismaad (Põltsamaa linn ning Põltsamaa, Pajusi, Puurmani Kolga-Jaani, Kõo vald) ning alles seejärel vajadusel olemasolevaid laiendada või võtta tootmismaadena kasutusele uued territooriumid.

Mitmed keskused asuvad oluliste ja suuremate maanteede (Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa, Imavere-Viljandi-Karksi-Nuia mnt) vahetus läheduses. Keskuste paiknemine ja teedevõrk on olnud oluliseks mõjuteguriks äri- ja tootmismaade kavandamisel ja nende arengul. Samas maanteede vahetu lähedus soodustab tegevusvaldkondade arengut, mis teenindavad transiitliiklust.

Üldjuhul toetavad üldplaneeringud keskustes teenindussfääri, sh avaliku teenuse, arengut esmatarbeteenuste kättesaadavuse tagamiseks ning elanikkonna paremaks teenindamiseks. Samas omab kaubandus-teenindusettevõtete arendamise seisukohalt olulist rolli siiski ettevõtte paiknemine olulise tõmbekeskuse suhtes. Nt Põltsamaa linna on koondunud heal tasemel teenus erinevate eluvaldkondade lõikes, mis teeb mugavaks erinevate teenuste tarbimise ka ümberkaudsete omavalitsuste elanikele. See võib omakorda osutada takistavaks teguriks ettevõtluse arendamisel linna lähialadel (nt Põltsamaa vallas), kuna inimesel on mugavam erinevaid teenuseid tarbida ühest kohast, mida pakub linn.

Turismiobjektid ja puhkevõrgustiku kavandamine

Koostööpiirkonna tuntuim turismiobjekt on Põltsamaa lossiõu seal toimuvate vabaõhuürituste ja kaubandus-teenindusega. Lisaks asuvad linnas mitmed pargi- ja haljasalad, spordirajatised ning puhkamiseks ja vaba aja veetmiseks pakub erinevaid võimalusi linna läbiv Põltsamaa jõgi. Põltsamaa linna üldplaneering toetab olemasolevate turismi- ja puhkeobjektide igakülgset edasiarendamist ning täiendamist: valgustatud suusaradade, kepi- ja kõnniradade rajamine, jõeäärse ala kasutuselevõtmine jne. Eesmärk on arendada kongressi-, nõupidamiste- ja seminariturismi ning korraldada omanäolisi üritusi linnas, mis tugevdaks tõmbekeskuse olulisust ja keskset rolli kogu piirkonna turismiarengus veelgi enam. Üldplaneeringu koostamise perioodil oli turismi pidurdavaks teguriks majutusasutuste vähesus. Puhke- ja haljasalade täiendavaks planeerimiseks puudus vajadus.

Koostööpiirkonna teiste omavalitsuste üldplaneeringud toetavad eelkõige olemasolevate puhkeobjektide ja -alade puhkefunktsioonil säilitamist ja korrastamist, erinevate matkaradade, spordiväljakute ja külaplatside rajamist, taluturismi (jahindus, kalandus, matkamine) arendamist. Looduslikud tingimused soodustavad turismi arengut omavalitsuste erinevates piirkondades, sh loodusturismi arengut. Põltsamaa jõgi omab turismipotentsiaali, jõeäärsete alade puhkealadena kasutuselevõtmist toetab nii Põltsamaa valla kui linna üldplaneering.

Ülevaade koostööpiirkonna üldplaneeringutega kavandatud olulisematest arengutest on esitatud Tabelis 3. Üldplaneeringutega kavandatud olulisemad arengud.

Tabel 3. Üldplaneeringutega kavandatud olulisemad arengud

Omavalitsus	Asustuse ja muu arengu suunamine (kas on väljakujunenud keskust toetav)	Kavandatud elamumaad	Kavandatud äri- tootmismaad	Kavandatud üldkasutatav maa	Puhke- ja spordirajatised
Põltsamaa linn	Linn piirkondliku tõmbekeskusena laieneb linnaümbruse aladele	Kavandatakse täiendavalt elamumaad võimaldades mitmekesist elamispinna valikut (pereelamud, ridaelamud, villad). Kokku kavandatakse elamumaad 26,66 ha	Linn omab olulist funktsiooni ümbritseva piirkonna teeninduskeskusena. Sellest tulenevalt toetab ÜP jätkuvalt teenindussektori osakaalu kasvu, kavandades täiendavalt ärimaad. Tootmismaade osas on oluline eelkõige olemasolevate tootmismaade kasutuselevõtmine, kavandatakse ka täiendavalt tootmismaad. Suurettevõtluse arengut ÜP ette ei näe. Kokku kavandatakse ärimaad 15,66 ha ja tootmismaad 15,76 ha	Toetab olemasoleva hariduse ja koolivõrgu säilitamist – Põltsamaa kui piirkonna hariduskeskus, noorte huvitegevuskeskus, rahvahariduse keskus ja vabariiklik täiendkoolituskeskus	Sportliku tegevuse toetamine ja spordirajatiste kavandamine: spordikompleksi laiendamine, valgustatud suusaradade rajamine, harjutusväljakud, kõnni- ja rattasõidu rajad jt Kokku kavandatakse haljasala ja parkmetsa maad 4,13 ha
Põltsamaa vald	Asustuse suunamine on osaliselt juba väljakujunenud lokaalse tasandi keskusi toetav (lokaalse tasandi keskused lisaks	Kavandatakse täiendavalt elamumaad eelkõige Põltsamaa linnaga piirnevalt, samuti lokaalse tasandi keskustes	Kavandatakse täiendavalt ärimaad (Adavere). ÜP toetab uute töökohtade loomist väljaspool põllumajandust. Eesmärk on kaasaadata uute tegevusvaldkondade arengule - transiitliikluse	Üldkasutatavat maad täiendavalt ei kavandata. Olemasolev maaressurss ja üldkasutatavad hooned	ÜP koostamise perioodil olulised vaatamisväärsused vallas puuduvad, seetõttu toetab ÜP eelkõige taluturismi arengut (kalandus, jahindus, matkamine). Kõrget puhke- ja turismipotentsiaali omavad

	Adaverere ja Eskule on veel Lustivere, Kamari, Umbusi kuhu täiendavalt elamumaad ei kavandata). Lisaks määrab olulist osa asustuse suunamisel Põltsamaa linn (oluline tõmbekeskus), mistõttu valdavalt kavandatakse elamumaad linna lähialale	(Adavere, Esku) Kokku kavandatakse elamumaad 443,74 ha, sellest 426,62 ha Mällikvere külas	teenindamise, arendus-, innovatsiooni-, puhke- ja turismialal. ÜP toetab teeninduse osakaalu kasvu (tagamaks esmatarbeteenuste kättesaadavus vallas), kuid selle kasvu valla tasandil pidurdab kaubandus- ja teenindussektori koondumine linna. Taaskasutusse tuleb võtta olemasolevad tootmisalad. Perspektiivne põllumajanduse arendamine	tagavad sotsiaalsfääri edasise arengu	eelkõige Põltsamaa jõe kaldad. Mitmed puhkealad asuvad valla erinevates piirkondades Kokku kavandatakse puhkeotstarbelist maad 2261,83 ha, sellest 2059,38 ha Põltsamaa jõe kaldaaladel
Puurmani vald	Asustuse suunamine on väljakujunenud keskust (Puurmani alevik) vähetoetav. Ulatuslikult kavandatakse elamumaad (koos teenindava infrastruktuuriga) Pedja ja Kaave jõe kaldale	Kavandatakse täiendavalt elamumaad võimaldades mitmekesist elamispinna valikut. Täiendavad elamumaad kavandatakse eelkõige jõgede kallastele suunaga alevikust välja, vähem Puurmani aleviku	Eelkõige toetab olemasolevate tootmiskaade kasutuselevõtmist, täiendava äri- ja tootmiskaade kavandamine on keskust toetav (töökohtade loomine, esmatarbeteenuste parem kättesaadavus)	Kavandatakse täiendavalt üldkasutatavat maad Puurmanis ja jõe äärses piirkonnas	Toetab toimivate ja traditsiooniliste puhkekohtade ja -alade edasiarendamist, sh turismitalu. Valla looduslikud tingimused soodustavad turismi, sh loodusturismi arengut

		Kokku kavandatakse elamumaad 550,08 ha			
Imavere vald	Asustuse suunamine ja ning äri- ja tootmismaa kavandamine, sh infrastruktuuri kavandamine, on keskusi (Imavere, Käsukonna) toetav	Täiendavate elamumaade kavandamine toetab keskuste jätkuvat arengut Kokku kavandatakse elamumaad 69,06 ha	Täiendav äri- ja tootmismaa kavandamine toetab keskuste jätkuvat arengut Kokku kavandatakse ärimaad 16, 93 ha ning äri- ja tootmismaad 81,45 ha	Sotsiaalse infrastruktuuri täiendav väljaarendamis e vajadus puudub, toimub spordi- ja rekreatsioonivõimaluste jätkuv arendamine Kokku kavandatakse üldkasutatava hoone maad 2,02 ha	Toetab puhkeotstarbel erinevate matkaradade rajamist, külaplatside ja spordiväljakute säilitamist ja edasist arendamist, juba traditsiooniliste puhkekohtade säilitamist. Kavandatakse täiendavalt puhkemaad, haljasala ja parkmetsa maad Imavere, supluskoht Eistvere järve äärde Kokku kavandatakse puhke- ja virgestusmaad 12,65 ha, haljasala ja parkmetsa maad 70,91 ha ning loodusliku haljasmaad 19,43 ha
Pajusi vald	Asustuse suunamine ja ning ärimaa kavandamine toetab piirkondliku keskuse Pisisaare jätkuvat arengut	Täiendava elamumaa kavandamine toetab ühe piirkondliku keskuse – Pisisaare- jätkuvat arengut Kokku kavandatakse elamumaad 3,15 ha	Täiendava ärimaa kavandamine ja olemasolevate tootmismaa kasutuselevõtmine toetab piirkondlike keskuste – Pisisaare, Vägari, Aidu - jätkuvat arengut Kokku kavandatakse ärimaad 12,19 ha	Sotsiaalse infrastruktuuri vastavus vajadusele tagatakse olemasoleva maarekursi ja hoonete baasil	ÜP toetab turismi eesmärgil erinevate objektide korrastamist ja turismitalude arengut. Supluskohana kasutatakse Vägari veehoidlat. Täiendavad puhkealad kavandatakse valla erinevates piirkondades – Pisisaare, Kalana, Vägari jne. Kokku kavandatakse puhkeotstarbelist maad 3346,17 ha, sellest 2933, 39 ha Põltsamaa jõe kaldaaladel
Kolga-Jaani vald	Asustuse suunamine,	Täiendavalt elamumaad	ÜP toetab esmajärjekorras seniste	Täiendavate üldkasutatavat	Toetab atraktiivse turismipiirkonna ja erinevate

	samuti olemasolev tehniline ja sotsiaalne infrastruktuur, toetab valla olulise keskuse, Kolga-Jaani aleviku, jätkuvat arengut	kavandatakse Kolga-Jaani alevikus, mis toetab peamise keskuse jätkuvat arengut Kokku kavandatakse elamumaad 4,76 ha	tootmisterritooriumite ja – hoonete kasutuselevõtmist ning vajadusel nende laiendamist Kokku kavandatakse ärimaad 8,92 ha	e hoonete rajamist ei kavandata	turismiliikide arendamist
Kõo vald	Asustuse suunamine, samuti ettevõtluse ja sotsiaalse infrastruktuuri arendamine toetab keskuste (Kõo, Koskvere, Pilistvere) jätkuvat kasvamist ja edasiarendamist	Täiendavate elamumaade kavandamine toetab jätkuvalt juba väljakujunenud piirkondlike keskuste (Kõo, Koskvere, Pilistvere) arendamist Kokku kavandatakse elamumaad 90,76 ha	ÜP toetab keskustes asuvate olemasolevate ettevõtlusalade edasiarendamist, täiendavate ärimaade kavandamist logistiliselt heas asukohas. Tootmiskaade osas toetab eelkõige olemasolevate kasutuselevõtmist, vajadusel nende laiendamist. Kokku kavandatakse ärimaad 23,14 ja tootmiskaad 13,31 ha	Kavandatud täiendavalt üldkasutatava hoone maad, mis toetab ühe keskuse (Pilistvere) jätkuvat arengut Kokku kavandatakse üldkasutatava hoone maad 26,15 ha	Potentsiaalne puhkepiirkond on Anni park

4. Ülevaade üldplaneeringute asjakohasusest

Tavapärastelt on üldplaneering koostatud lähema 10-15 aasta perspektiivis, väljendades erinevate huvigruppide kokkulepet ruumiliste arengusuundade ning maa- ja veealade kasutamise- ja ehitustingimuste osas. Valdav osa üldplaneeringute lahendustest on väljatöötatud ja kehtestatud üheksakümnendate lõpuperioodil (vt täpsemalt Tabel 1. Koostatud ja koostatavad üldplaneeringud). Hilisemal perioodil on koostatud Imavere valla üldplaneering (2007) ning Puurmani valla üldplaneering (2010). Seega on juba ajalisest faktorist tulenevalt vajalik varasemal perioodil koostatud üldplaneeringute sisuline ülevaatamine selgitamiseks, kas enam kui kümme aastat tagasi seatud arenguperspektiiv ja -prognoos vastab tänasele arengule ja arengueesmärkidele ning kehtivale seadusandlusele.

Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Pajusi, Kolga-Jaani ja Kõo valla üldplaneeringud annavad põhjaliku ülevaate planeeritavast alast (olemasoleva olukorra kirjeldus) ning sisaldavad ulatuslikke väljavõtteid üldplaneeringu koostamise perioodil kehtinud seadusandlusest. Osade teemade lõikes sisaldab ulatuslike väljavõtteid täna kehtivast seadusandlusest ka Puurmani valla üldplaneering. Planeeringu koostamisele asudes on olemasoleva olukorraga tutvumine, kitsaskohtade ja arengueelduste väljaselgitamine kahtlemata oluline ja vajalik. Siiski on tänaseks välja kujunenud planeerimise hea tava, mille järgi planeeringu seletuskirjas peaks kajastuma vaid volikogu poolt kehtestatav osa – maakasutuse põhimõtted ja tingimused. Olemasoleva olukorra kirjeldus ja analüüs tuleks eristada eraldiseisvasse köitesse.

Samuti tuleb lahenduse väljatöötamisel ning põhimõtete ja tingimuste seadmisel jälgida, et ei tekki vastuolu kehtivate kõrgemalseisvate arengudokumentide ning õigusaktidega. **Kuid viimase 10-13 aasta vältel on mitmed seadused muutunud või tunnistatud kehtetuks.** Näiteks ranna ja kalda kaitse seaduse ja kaitstavate loodusobjektide seadus asemel reguleerib looduse kaitsmist, väärtusliku looduskeskkonna säilitamist ja loodusvarade kasutamist nüüd looduskaitse seadus. Käesolevaks ajaks on üldplaneeringute koostamisel jõutud arusaamale, et ulatuslik seaduste tsiteerimine üldplaneeringute seletuskirjades ei ole asjakohane. Õigusaktidele tuginemine on osa kaalutlusest, kuid planeeringu materjalides tuleks piirduda üldise õigusaktile viitamisega, mitte tuues välja konkreetseid paragrahve ning kopeerides lõike seadustest. Selline lähenemine aitab vältida üldplaneeringu „kiiret vananemist“ ning olukordi, kus kehtiva õigusakti asemel lähtutakse üldplaneeringu koostamise hetkel kehtinud õigusaktiga sätestatust.

Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Pajusi, Kolga-Jaani ja Kõo valla üldplaneeringud, mis annavad põhjaliku ülevaate planeeritavast alast ning sisaldavad ulatuslikke väljavõtteid üldplaneeringu koostamise perioodil kehtinud seadusandlusest, kajastavad maade arendamise põhimõtteid ning maa-alade kasutamise- ja ehitustingimusi vähesel määral. **Üldjuhul kajastavad üldplaneeringud ülevaadet reserveeritud maa-alade asukohast ning üldsõnaliselt nende arendamise põhimõtetest** (haja- ja tiheasustusega aladel), **kuid täpsemad maa- ja veealade kasutamise- ja ehitustingimused puuduvad** (nt tiheasustusega aladel lubatud min krundi suurus, ehitistealuse pinna suhe kogu krundi pindalast, teede ja tehnovõrkude lahendused jne). Samuti on üldplaneeringutes käsitlemata mitmed tänapäevaseks olulised teemad ja seadustest tulenevad üldplaneeringu ülesanded: määratlemata nt miljööväärtuslikud hoonestusalad ja nende kaitse- ja kasutustingimused, roheline võrgustiku toimimist tagavad tingimused, juurdepääsuvõimalused avalike veekogude kallarasajale, reoveekogumisalad, kaugküttepiirkonnad.

Põltsamaa, Kolga-Jaani ja Pajusi valla üldplaneeringutes on eraldi käsitletud ehitamist haja- ja tiheasustuses, tiheasustusega piirkondi eraldi käsitledes, seda siiski

üldsõnaliselt konkreetseid põhimõtteid ja tingimusi seadmata. Viimaste aastate planeerimise hea tava ja praktika aga näitab, et maa- ja veealade kasutamise- ja ehitustingimuste seadmine üldplaneeringus piirkondade lõikes on otstarbekas ja vajalik. Oluline on see eelkõige juhtudel, kui omavalitsuse territoorium koosneb selgelt eristuva iseloomuga piirkondadest või aladest (nt koosneb omavalitsuse territoorium looduslikult, kultuuriliselt, majanduslikult ja/või sotsiaalselt eristuva iseloomuga piirkondadest). Konkreetse piirkonna eripärale tuginev planeeringulahendus, mille väljatöötamisel on lähtutud nn väärtustepõhisest lähenemisest, on kohaliku elukeskkonda ja identiteeti väärtustav ning tagab piirkonna ruumilise toimimise seda kahjustamata.

Imavere valla üldplaneeringus on sõnastatud üldised ja piirkondlikud arengu suundumused, määratletud konkreetsed maa- ja veealade kasutamise- ja ehitustingimused maade kasutusotstarvete lõikes (piirkondlikult eristamata), määratud detailplaneeringu koostamise kohustusega alad, seatud roheline võrgustiku toimimist tagavad tingimused ning käsitletud tehnilise infrastruktuuri lahendusi - määratakse reoveekogumisalad ja kaugküttepiirkond, kavandatud perspektiivsed kergliiklusteed, parklad ja uued kohalikud maanteed ehk planeeritavatele aladele juurdepääsud.

Puurmani valla üldplaneeringus on sõnastatud valla ruumilise arengu põhimõtted valla keskkonnaväärtustest lähtuvalt, määratletud konkreetsed maa- ja veealade kasutamise- ja ehitustingimused maade kasutusotstarvete lõikes (piirkondlikult eristamata), määratud detailplaneeringu koostamise kohustusega alad ja juhud, miljööväärtuslike hoonestusalad ja nende kaitse- ja kasutustingimused, seatud roheline võrgustiku toimimist tagavad tingimused ning käsitletud tehnilise infrastruktuuri lahendusi (üldsõnaliselt vastavalt kehtivast seadusandlusest tulenevatele piirangutele). Kuid nii Imavere kui Puurmani valla üldplaneeringus on käsitlemata mitmed tänapäevaseks olulised teemad nagu miljööväärtuslikud hoonestusalad (Imavere vald), juurdepääsuvõimalused avalike veekogude kallalrajale (Imavere ja Puurmani vald), reoveekogumisalad (Puurmani vald).

Kui võrrelda varasemal (Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Pajusi, Kolga-Jaani ja Kõo vald) ja hilisemal perioodil (Imavere ja Puurmani vald) koostatud üldplaneeringuid, täidavad Imavere ja Puurmani valla üldplaneeringud enam planeerimiseseadusega üldplaneeringule pandud ülesandeid, kui Põltsamaa linna ning Põltsamaa, Pajusi, Kolga-Jaani ja Kõo valla üldplaneeringud. Eelkõige tuleneb see üldplaneeringute koostamise ajaperioodil kehtinud seadusandlusest ning planeerimisalasest praktikast ja tavast.

Kokkuvõtlik ülevaade koostööpiirkonna üldplaneeringute asjakohasusest on esitatud Tabelis 4. Üldplaneeringute asjakohasus.

Tabel 4. Üldplaneeringute asjakohasus

Omaavalitsus	Vastavus seadustele	Üldplaneeringu struktuur, erinevate osade osatähtsus	Visioon/ruumilise arengu põhimõtted
Põltsamaa linn	Sisaldab väljavõtteid vananenud ja kehtetutest seadustest (kaitstavate loodusobjektide seadus, ranna ja kalda kaitse seadus, metsaseadus jne) ning sellest tulenevalt ka kehtetuid seadusesätteid (nt <i>ranna ja kalda ulatuse vähendamiseks on vaja keskkonnaministri nõusolekut</i>), vananenud andmeid (prügila)	Annab põhjaliku ülevaate planeeritavast alast (olemasoleva olukorra kirjeldus), sisaldab SWOT-analüüsi ja läbiviidud ankeetküsitluse kokkuvõtet, seadustest tulenevaid kehtivaid piiranguid (väljavõtted seadustest). Sõnastatud erinevate valdkondade lõikes visioon. Kajastab lähema 10-15 aasta arenguprognose ja –perspektiive, mis sisaldab konkreetseid ettepanekuid ka erinevate valdkondade arengutegevuse kohta. Tagasihoidlikum on maa-alade arendamise põhimõtete ja tingimuste osas maade erinevate kasutusotstarvete lõikes (elamumaa, äri- ja tootmismaa arendamise põhimõtted ja tingimused jne).	Kajastab visiooni erinevatest valdkondadest linna erinevate piirkondade (tsoonide) lõikes (välja toodud probleemid ja lahendused probleemidele (tegevused)) ning arenguperspektiive järgneva 10-15 aasta jooksul
Põltsamaa vald	Sisaldab väljavõtteid vananenud ja kehtetutest seadustest (kaitstavate loodusobjektide seadus, ranna ja kalda kaitse seadus, metsaseadus jne) ning sellest tulenevalt ka kehtetuid seadusesätteid (nt <i>ranna ja kalda ulatuse vähendamiseks on vaja keskkonnaministri nõusolekut</i>), vananenud andmeid (prügila)	Annab põhjaliku ülevaate planeeritavast alast (olemasoleva olukorra kirjeldus), sisaldab SWOT-analüüsi ja läbiviidud ankeetküsitluse kokkuvõtet, seadustest tulenevaid kehtivaid piiranguid (väljavõtted seadustest). Kajastab lähema 10-15 aasta arenguprognose ja –perspektiive, mis sisaldab konkreetseid ettepanekuid ka erinevate valdkondade arengutegevuse kohta. Tagasihoidlikum on maa-alade arendamise põhimõtete ja tingimuste osas maade erinevate kasutusotstarvete lõikes (elamumaa, äri- ja tootmismaa arendamise põhimõtted ja tingimused jne).	Kajastab visiooni erinevatest valdkondadest valla erinevate piirkondade lõikes (välja toodud probleemid ja lahendused probleemidele (tegevused)) ning arenguperspektiive järgneva 10-15 aasta jooksul
Puurmani vald	Sisaldab väljavõtteid erinevates seadustes, mis täna kehtivad kuid võib	Annab väga kokkuvõtliku ülevaate olemasolevast olukorrast. Sõnastatud	Sõnastatud ruumilise arengu põhimõtted valla

	tekkida vastuolu seaduste muutumisel. Piisaks viitest seadusele	konkreetsed maa-alade arendamispõhimõtted ja ehitustingimused kasutusotstarvete lõikes (krundi suurused, haljastuse ja üldmaa % elamumaast, ehitustingimused eraldi hajaasustuse ja tiheasustuse ala kohta jne)	keskkonnaväärtustest lähtuvalt
Imavere vald		Annab väga kokkuvõtliku ülevaate olemasolevast olukorrast. Sõnastatud üldised ja piirkondlikud arengu suundumused ning konkreetsed maa-alade arenduspõhimõtted ja tingimused maade kasutusotstarvete lõikes	Sõnastatud Visioon 2015 ja valla strateegilised arengueesmärgid
Pajusi vald	Sisaldab väljavõtteid vananenud ja kehtetutest seadustest (kaitstavate loodusobjektide seadus, ranna ja kalda kaitse seadus, metsaseadus jne) ning sellest tulenevalt ka kehtetuid seadusesätteid (nt <i>ranna ja kalda ulatuse vähendamiseks on vaja keskkonnaministri nõusolekut</i>), vananenud andmeid (prügila)	Annab põhjaliku ülevaate planeeritavast alast (olemasoleva olukorra kirjeldus), sisaldab SWOT-analüüsi ja läbiviidud ankeetküsitluse kokkuvõtet, seadustest tulenevaid kehtivaid piiranguid (väljavõtted seadustest). Kajastab lähema 10-15 aasta arenguprognose ja –perspektiive, mis sisaldab konkreetseid ettepanekuid ka erinevate valdkondade arengutegevuse kohta. Tagasihoidlikum on maa-alade arendamise põhimõtete ja tingimuste osas maade erinevate kasutusotstarvete lõikes (elamumaa, äri- ja tootmismaa arendamise põhimõtted ja tingimused jne).	Kajastab visiooni erinevatest valdkondadest valla erinevate piirkondade lõikes (välja toodud probleemid ja lahendused probleemidele (tegevused)) ning arenguperspektiive järgneva 10-15 aasta jooksul
Kolga-Jaani vald	Sisaldab ulatuslike väljavõtteid vananenud ja kehtetutest seadustest (kaitstavate loodusobjektide seadus, ranna ja kalda kaitse seadus, metsaseadus jne) ning sellest tulenevalt ka kehtetuid seadusesätteid (nt <i>ranna ja kalda ulatuse vähendamiseks on vaja keskkonnaministri nõusolekut</i>).	Annab põhjaliku ülevaate planeeritavast alast (olemasoleva olukorra kirjeldus), sisaldab SWOT-analüüsi ja läbiviidud ankeetküsitluse kokkuvõtet, seadustest tulenevaid kehtivaid piiranguid (väljavõtted seadustest). Kajastab arenguprognose ja –perspektiive, mis sisaldab konkreetseid ettepanekuid ka erinevate eluvaldkondade arengutegevuse osas.	Kajastab prognoose ja valla arenguperspektiive erinevates valdkondades (lahendamist vajavad probleemid ja konkreetseid eesmärgi probleemide lahendamiseks)

		Tagasihoidlikum on maa-alade arendamise põhimõtete ja tingimuste osas maade erinevate kasutusotstarvete lõikes (elamumaa, äri- ja tootmismaa arendamise põhimõtted ja tingimused jne).	
Kõo vald	Sisaldab ulatuslike väljavõtteid vananenud ja kehtetutest seadustest (kaitstavate loodusobjektide seadus, ranna ja kalda kaitse seadus, metsaseadus jne) ning sellest tulenevalt ka kehtetuid seadusesätteid (nt <i>ranna ja kalda ulatuse vähendamiseks on vaja keskkonnaministri nõusolekut</i>).	Annab ülevaate olemasolevast olukorrast. Kajastab lähema 10-15 aasta arenguprognose ja -perspektiive, mis sisaldab konkreetseid ettepanekuid ka erinevate eluvaldkondade arengutegevuse kohta. Tagasihoidlikum on maa-alade arendamise põhimõtete ja tingimuste osas maade erinevate kasutusotstarvete lõikes (elamumaa, äri- ja tootmismaa arendamise põhimõtted ja tingimused jne).	Sõnastatud Visioon 2015 ning arengustrateegia põhisuunad aastani 2014 valdkondade lõikes

5. Kokkuvõte

Käesoleva analüüsi koostamise eesmärk oli analüüsida koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste üldplaneeringuid, et välja selgitada, **kuidas üldplaneeringutega kavandatu toetab ja mõjutab koostööpiirkonna kui terviku arengut.**

Analüüs koostati 2010 aasta kevad-suvel projekti „**Põltsamaa linna ning ümbritsevate valdade baasil koostööpiirkonna loomine täiendavate ühiste avalike teenuste pakkumiseks ning teenuste kvaliteedi tõstmiseks**“ raames. Analüüs sisaldab lühiülevaadet Põltsamaa linn ning Põltsamaa, Pajusi, Puurmani, Kolga-Jaani, Kõo ja Imavere valla üldplaneeringutest – üldplaneeringute koostamise ajalisest perioodist, lokaalse tasandi keskustest ja olulisematest tõmbekeskustest, kavandatud olulisemast arengutest, üldplaneeringute asjakohasusest ning koostööpiirkonda kuuluvate omavalitsuste koostöösuhetest ja -potentsiaalidest.

Üldplaneeringuid analüüsides selgus, et **üldplaneeringud toetavad omavalitsustevahelist koostööd erinevate valdkondade lõikes** - sotsiaal- ja teenindussfääri arendamine, turvalisuse tagamine, ettevõtluse, transpordi ja keskkonnakaitse korraldamine, ühise turismikontseptsiooni koostamine. Turismialase kontseptsiooni koostamise vajadust ja olulisust on rõhutanud kõik koostööpiirkonda kuuluvad omavalitsused, kuid tulenevalt omavalitsuse geograafilisest asukohast ja juba väljakujunenud olulisest tõmbekeskusest, võivad koostööpartnerid (omavalitsused) olla erinevad. Nt Imavere vald, kuuludes Süda-Järvamaa piirkonda, peab turismialases koostöös oluliseks koostööd Süda-Järvamaa ja Järvamaa piires, Kõo vald aga eelkõige Suure-Jaani ja Võhma vallaga.

Omavalitsustevahelisi koostöösuhteid ja -võimalusi mõjutavad nii omavalitsuste geograafiline asukoht kui kaugus maakonnakeskustest ja suurematest linnadest.

Haridus-, kultuuri-, kaubandus- ja teenindussektoris on Põltsamaa linn täitnud olulist osa kogu piirkonna arengus. Olemasoleva koolivõrgu ja huvihariduse säilitamise ja edasiarendamise eesmärk on kujundada Põltsamaa linnast piirkonna hariduskeskus, noorte huvitegevuskeskus, rahvahariduse keskus ja vabariiklik täiendkoolituskeskus. Seega ületab Põltsamaa linna mõju piirkondliku tõmbekeskusena maakonnapiire, olles siiski oluliseks tõmbekeskuseks eelkõige linnalähedastele piirkondadele (Põltsamaa vald, Pajusi valla Pisisaare-Pajusi piirkond, Kolga-Jaani valla Kolga-Jaani piirkond).

Kuigi üldplaneeringutest on võimalik välja lugeda omavalitsuste vahelise koostöö vajadust erinevate valdkondade lõikes, ei toeta planeeringulahendused koostööpiirkonna kui terviku arengut. Põhjuseks on tõenäoliselt eelkõige üldplaneeringute koostamise periood, mil koostööpiirkonna ühine arenguvision ei olnud veel välja kujunenud. Hetkel kehtivaid üldplaneeringuid ei saa pidada küll ka toimiva koostööpiirkonna väljaarendamisel takistavateks teguriteks, kuid ühiselt läbiarutatud maakasutusstrateegiat üldplaneeringutest ei leia. **Seetõttu on otstarbekas pärast või paralleelselt koostööpiirkonna ühiste arengusuundumuste väljaselgitamisega koostada ka arenguvisioni maakasutusega seonduv omavalitsuste ühine teemaplaneering. Nimetatud teemaplaneering võimaldab ka uuendada omavalitsuste maakasutuse arengut suunavaid üldplaneeringuid, kajastades lähtuvalt kehtivatest õigusaktidest maakasutus-põhimõtteid ja tingimusi.**